

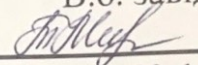
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

Кафедра державно-правових дисциплін та адміністративного права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. завідувача кафедри

 Мілова Т.М.

(протокол № 1 від 31.08.2021)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 14 (НПП 2.1.1.06) ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ
КРАЇН

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Спеціальність/напрямок 081 Право
(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____
(шифр і назва спеціалізації)

освітня програма Право
(назва)

факультет історії та права
(назва факультету)

форма навчання денна/заочна
(денна, заочна)

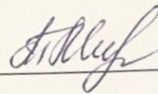
2021 – 2022 навчальний рік

Робоча програма з **Історії держави і права зарубіжних країн** для студентів за спеціальністю **081 Право** освітня програма **Право** на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти

Розробник Чернік С.Д., доцент кафедри державно-правових дисциплін та адміністративного права, кандидат історичних наук, доцент.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри державно-правових дисциплін та адміністративного права
Протокол № 1 від 31 серпня 2021 року

В.о. завідувача кафедри державно-правових дисциплін та адміністративного права

Мілова Т.М.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання*
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Галузь знань 08 Право	Нормативна	
Індивідуальне науково-дослідне завдання -	Напрямок підготовки/ спеціальність: 081 Право	Рік підготовки	
Загальна кількість годин – 90.		I	I
		Семестр	
		2-й	2-й
		Лекції	
		20 год.	10 год.
		Практичні, семінарські:	
		20 год.	4 год.
		Лабораторні:	
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота:	
		50 год.	76 год.
		Індивідуальні завдання:	
		0 год.	0 год.
		Вид контролю:	
		екзамен	екзамен
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3	Освітньо-професійний рівень: бакалавр		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн» – оволодіння методами правового аналізу явищ минулого та сучасності, розуміння історичного коріння сучасних суспільно-політичних та державно-правових явищ, прогнозування їхнього розвитку, розв'язання складних практичних проблем у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин та принципів і характеризується комплексністю.

Завдання навчальної дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн»:

- загальна підготовка студентів у питаннях держави і права, вироблення в них особливого юридичного мислення, необхідного для засвоєння та застосування права;
- створення необхідних передумов для найкращого засвоєння таких дисциплін, як теорія держави і права, історія політичних вчень, державне та

міжнародне право, а також інших юридичних дисциплін, включаючи цивільне, кримінальне право і процес;

- сприяння формуванню наукового підходу до процесів, які відбуваються в іншій країні і в усьому світі;

- розвиток вміння вірно і гуманно оцінювати поведінку людей, які за своїм волевиявленням або випадково стали об'єктом чи суб'єктом державно-правової діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі компетентності:

- здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов **(ІК)**;

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу **(ЗК-1)**;

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях **(ЗК-2)**;

- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності **(ЗК-3)**;

- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово **(ЗК-4)**;

- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями **(ЗК-7)**;

- здатність бути критичним і самокритичним **(ЗК-8)**;

- здатність працювати в команді **(ЗК-9)**;

- здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми **(ЗК-12)**;

- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій **(ЗК-13)**;

- цінування та повага різноманітності і мультикультурності **(ЗК-14)**;

- знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів **(ФК-2)**;

- повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи **(ФК-3)**;

- здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності **(ФК-13)**;

- здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення **(ФК-16)**.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен продемонструвати наступні результати навчання:

- визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин **(ПРН-1)**;

- здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання **(ПРН-2)**;

- проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел (історико-правові пам'ятки права, нормативно-правові акти, наукова література) **(ПРН-3)**;

- формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми з історії держави і права зарубіжних країн (ПРН-4);
- давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю (ПРН-5);
- складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами з проблем історії держави і права (ПРН-7);
- використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин (ПРН-8);
- вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію (ПРН-10);
- володіти базовими навичками риторики (ПРН-11);
- доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло (ПРН-12);
- виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи (ПРН-18).

3. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1.

Держава і право Стародавнього світу

Тема 1. Предмет, метод дослідження та історіографія історії держави і права зарубіжних країн

Предмет науки історії держави і права зарубіжних країн та її місце у системі юридичних наук. Історичні закономірності розвитку держави і права. Методологія науки та курсу історії держави і права. Концепції походження та еволюції держави і права. Суть «цивілізаційного підходу» в розвитку людського суспільства. Періодизація історії держави і права. Історіографія.

Тема 2. Загальна характеристика розвитку держави і права Стародавнього світу

Поняття Східної та Західної традиції розвитку держави і права. Азіатський спосіб виробництва. Характерні особливості зародження та розвитку держави та права Стародавнього Сходу. Поняття античності. Характерні особливості та тенденції розвитку держави і права країн античності.

Тема 3. Держава і право Стародавнього Єгипту

Специфічні риси політичної організації. Періодизація розвитку держави і права Стародавнього Єгипту. Розвиток землеробства, іригаційна система. Державний лад. Формування поняття «східна деспотія». Влада фараонів. Апарат управління державою. Соціальна Структура. Характеристика правової системи. Поняття правової норми та правопорушення в Стародавньому Єгипті. Джерела – пам'ятки права Стародавнього Єгипту.

Тема 4. Держава і право Стародавнього Вавилону

Соціально-економічний та політичний розвиток Межиріччя наприкінці III тис. до н.е. Розвиток релігії, права, писемності. Періодизація розвитку держави і права Месопотамії. Джерела – пам'ятки права Межиріччя. Правовий статус авілумів,

мушкенумів, воїнів, селян та рабів. Характеристика органів державної влади. Характеристика Законнику царя Хаммурапі. Цивільне, сімейне та карне право.

Тема 5. Держава і право Стародавньої Індії

Виникнення держави в Індії. Періодизація розвитку держави і права в Індії. Суспільний лад. Система варн. Державний лад. Центральне і місцеве управління. Суд і судочинство. Джерела і основні риси права.

Тема 6. Держава і право Стародавнього Китаю

Виникнення і розвиток держави і права в Китаї. Періодизація розвитку держави і права в Китаї. Особливості суспільного і державного ладу. Реформи, спрямовані на руйнування громади. Армія. Джерела і основні риси права.

Тема 7. Держава і право Стародавньої Греції

Особливості виникнення держави і права в Греції. Поняття, структура та особливості полісу. Особливості суспільного і державного ладу Спарти. Реформи Тезея, Солона і Клісфена в Афінах. Суспільний лад Афін. Державний лад Афін. Суд і судочинство. Джерела афінського права та його основні риси.

Тема 8. Держава і право Стародавнього Риму

Виникнення держави у Римі. Періодизація розвитку держави і права в Римі. Боротьба патрициїв і плебеїв. Реформа Сервія Туллія. Правове становище окремих груп населення. Державний устрій і управління у період Республіки. Причини переходу до монархії. Принципат. Домінат. Суспільний лад Риму у період монархії, розвиток колонату.

Виникнення права у Римі. Джерела та види римського права. Кодифікація римського права. Римське право давнього та класичного періодів. Цивільне та карне право, кримінальний процес. Зміна форм цивільного процесу. Історичне значення римського права.

Розділ 2.

Держава і права Середньовіччя

Тема 9. Загальна характеристика держави і права Середньовіччя

Поняття феодалізму. Відносини сюзеренітету-васалітету. Формування основи феодального господарства – манора. Основні етапи розвитку феодальних держав. Суспільний лад у феодальних державах. Роль церкви у формуванні держави і права. Папська революція, її зміст та роль в розвитку й формуванні західної традиції права та держави. Характерні особливості розвитку середньовічного права. Види середньовічного права: королівське, феодальне, маноріальне, міське, торгівельне, цехово-гільдійське, церковне. Виникнення університетів та рецепція римського права.

Тема 10. Держава і право франків

Основні етапи виникнення і розвитку франкської держави і права. Формування державного апарату. Влада франкських королів. Основні положення реформи Карла Мартелла (715–741 рр.). Утворення Франкської імперії. Суспільний лад франкської держави. Джерела права. Перехід від варварських до феодальних правових звичаїв. Вплив римського права. Основні риси права.

Тема 11. Держава і право середньовічної Франції

Формування держави і права у Франції. Періодизація середньовічної держави і права у Франції. Характеристика сеньоріальної монархії (IX–XIII ст.).

Формування правових засад станового ладу. Виникнення Генеральних штатів, їх функції. Організація фінансової системи. Посилення королівської влади (XVI–XVII ст.). Характеристика правової системи. Джерела права феодальної Франції. Кутюми Бовезі, королівські ордонанси, Нантський едикт, Конкордат Франциска I.

Тема 12. Держава і право середньовічної Англії

Становлення феодальної держави і права в Англії. Періодизація розвитку держави і права в Англії. Вплив норманського завоювання. Органи державного управління. Взаємовідносини королівської влади з англійською церквою. Прийняття «Великої хартії Вільностей» (1215 р.). Виникнення парламенту. Особливості абсолютної монархії в Англії. Система правосуддя. Суспільний лад Англії. Вільне селянство. Особливості правової системи. Джерела права. Королівські асизи. Характеристика зобов'язального та карного права.

Тема 13. Держава і право середньовічної Німеччини

Особливості утворення і розвитку німецької феодальної держави і права. Основні тенденції їх розвитку. Періодизація розвитку держави і права в Німеччині. Становлення і розвиток ранньофеодальної держави в Німеччині (X–XII ст.) Територіальна роздробленість та розвиток автономних німецьких князівств-держав (XIII – кінець XVIII ст.). Особливості абсолютизму в Німеччині. Особливості станової структури. Регулювання поземельних, майнових, шлюбно-сімейних відносин. Система кримінального права. «Саксонське Зерцало», «Кароліна», «Золота Булла». Міське право.

Тема 14. Держава і право країн Азії

Особливості розвитку феодальної держави і права в країнах Азії і Африки.

Виникнення феодального суспільства і держави в Індії, Китаї та Японії. Основні риси державного ладу феодального Китаю. Делійський султанат і імперія Великого Могола в Індії. Влада і сьогунат феодальної Японії. Основні риси права.

Передумови, виникнення і розвиток Арабського Халіфату. Особливості суспільного і державного ладу Арабського Халіфату. Судова система. Джерела мусульманського права. Система мусульманського права.

Розділ 3.

Держава і право Нового часу

Тема 15. Загальна характеристика держави і права Нового часу

Криза феодального ладу та основні причини буржуазних революцій. Зміни в державному та суспільному ладі держав нового періоду. Буржуазні республіки та просвітницький абсолютизм. Колоніалізм та створення колоніальних імперій. Принципи формування та тенденції розвитку права буржуазного періоду.

Тема 16. Держава і право Англії Нового часу

Передумови, головні етапи англійської буржуазної революції середини XVII ст. та формування парламентської монархії в Англії. Соціальна структура англійського суспільства у новий період. Політичні партії періоду буржуазної революції. Основні державно-правові зміни періоду революції. „Інструмент управління». Реставрація монархії. «Славетна революція». «Habeas Corpus Act» та Білль про права як основні демократичні акти, що проголошували права підданих. Державний устрій Великобританії у XIX ст. Діяльність парламенту та

парламентські реформи. Джерела та основні риси права Англії середини XVII–XIX ст.

Тема 17. Держава і право США Нового часу

Утворення колоній у Північній Америці. Види колоній та особливості їхнього управління. Причини війни за незалежність англійських колоній та її наслідки. «Декларація незалежності» 1776 р., «Статті конфедерації» 1781 р. Державний лад США за Конституцією 1787 р. Справа Мербері проти Медісон. Доктрина Монро. Взаємовідносини між гілками державної влади у XIX – на початку XX ст. Громадянська війна у США у середині XIX ст. та її наслідки. Демократизація американського суспільства. Правова система США у XIX – на початку XX ст.

Тема 18. Держава і право Франції Нового часу

Соціально-економічний розвиток Франції наприкінці XVIII ст. Французька буржуазна революція кінця XVIII ст.: її причини та наслідки. „Декларація прав людини і громадянина», 1789 р. Ліквідація монархії і виникнення республіки. Диктатура якобінців. Органи державної влади в період директорії, консульства та імперії Наполеона. Конституційне законодавство XVIII - XIX ст. Реставрація монархії. II імперія. Причини виникнення Паризької комуни. Паризька комуна як форма органів самоврядування. Судова система. Соціально-економічні перетворення. Утворення Третьої республіки. Державний лад періоду Третьої республіки.

Джерела права, кодифікація законодавства у період I імперії. Цивільний Кодекс Французів (Кодекс Наполеона). Структура та основні положення Кодексу. Вплив римського права на зміст Кодексу. Сімейне право за Кодесом Наполеона. Рецепція Кодексу Наполеона в інших державах. Основні риси права Франції у кінці XVIII – на початку XX ст.

Тема 19. Держава і право Німеччини Нового часу

Особливості розвитку Німеччини у першій половині XIX ст. Реформи в Пруссії. Вплив революції 1848 р. на розвиток німецьких держав. Північнонімецький союз. Утворення імперії. Конституція 1871 р. Державний лад Німеччини у кінці XIX – на початку XX ст. Джерела та основні риси права Німеччини нового періоду.

Австрійська імперія та реформи Габсбургів.

Тема 20. Держава і право країн Азії Нового часу

Особливості існування Японії в Середньовіччі. Причини та наслідки «закриття Японії». Суспільний та державний лад Японії до середини XIX ст. Передумови революції в Японії. Революція Мейдзи. Реформи 70–80-х рр. XIX ст. Конституція 1889 р. Державний та суспільний лад Японії кінця XIX – на початку XX ст. Особливості формування японського права.

Криза політичної системи Китаю у XIX ст. Селянська революція середини XIX ст. Тайпінська держава. Рух за проведення конституційних реформ в кінці XIX ст. Революція 1911 р. Скасування монархії та проголошення республіки. Військова диктатура Юань Шикая.

Криза політичної системи Османської імперії. Спроби реформ у першій половині XIX ст. Танзимат. Гюльханейський хатт-і-шериф 1839 р. Хатт-і-гумаюн 1856 р. Конституція 1876 р. та її скасування. Перетворення Туреччини на

напівколонію. Рух «нових османів». Младотурецька революція 1908 р. та відновлення Конституції 1876 р.

Розділ 4.

Держава і право Новітнього часу

Тема 21. Загальна характеристика держави і права Новітнього часу

Загальні тенденції розвитку суспільства, держави та права в ХХ – на початку ХХІ ст. Розпад колоніальної системи. Особливості монархій та республік в новітній період. Розвиток приватного права новітнього періоду. Еволюція публічного права новітнього періоду. Об'єднання Європи та утворення ЄС.

Тема 22. Держава і право Німеччини Новітнього часу

Причини буржуазно-демократичної революції 1918 р. у Німеччині. Утворення Веймарської республіки. Веймарська конституція 1919 р. Кризові явища у соціально-економічній та владній сфері у кінці 20-х – на початку 30-х рр. Причини приходу до влади німецького фашизму. Державний та суспільний лад фашистської Німеччини. Законодавство фашистської Німеччини. Утворення ФРН і НДР. Конституція ФРН 1949 р. Державний лад ФРН у другій половині ХХ ст. Соціальна структура суспільства. Соціальне законодавство ФРН. Об'єднання Німеччини у 1990 р. Основні напрями державно-правового розвитку Німеччини у кінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Тема 23. Держава і право США Новітнього часу

Особливості соціально-економічного розвитку США новітнього періоду. „Новий курс» Ф. Рузвельта. Взаємовідносини трьох гілок державної влади у другій половині ХХ ст. Зміни у соціальній структурі США протягом другої половини ХХ ст. Додатки до Конституції США в ХХ ст. Федеральний закон та закони штатів. Цивільне, трудове та кримінальне право США. Основні напрями державно-правового розвитку США у кінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Тема 24. Держава і право Англії Новітнього часу

Особливості державного розвитку Англії у міжвоєнний період. Вестмінстерський статут 1931 р. Зміни в апараті державного управління та у соціальній структурі Англії на протязі другої половини ХХ ст. Характерні риси англійської парламентської демократії. Джерела та основні риси права Англії. Соціальне законодавство. Основні напрями державно-правового розвитку Англії у кінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Тема 25. Держава і право Франції Новітнього часу

Державний лад Третьої республіки у міжвоєнний період. Конституція 1946 р. Державний лад Четвертої республіки. Причини її ліквідації і прийняття Конституції 1958 р. Державний устрій П'ятої республіки. Зростання соціального напруження в 60-х роках. Зміни у соціальній структурі Франції. Французька правова система у другій половині ХХ ст. Основні напрями державно-правового розвитку Франції у кінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Тема 26. Держава і право країн Азії Новітнього часу

Наслідки Першої світової війни для Туреччини. Кемалістська революція. Конституція 1924 р. та модернізація Туреччини. Конституція 1961 р. Конституція Туреччини 1982 р.

Основні етапи боротьби індійського народу за незалежність. Гандизм. Утворення Індійської держави та Пакистану. Конституція Індії 1950 р. Система органів державної влади. Правовий статус особистості за Конституцією 1950 р.

Китай після Синхайської революції. Утворення КНР та тимчасові конституційні закони 1949 р. Конституція КНР 1954 р. «Культурна революція» 1966-1976 рр. Конституції 1978 та 1982 рр. Економічні та політичні реформи 1980-х рр.

Державний лад Японії у першій половині ХХ ст. Мілітаристський режим. Поразка Японії у Другій світовій війні та демократизація її державного ладу. Конституція Японії 1946 р.: структура та основні норми.

Нові явища у розвитку права на сучасному етапі в країнах Азії.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд.	СРС		л	п	лаб.	інд.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Держава і право Стародавнього світу.												
Тема 1. Предмет, метод дослідження та історіографія історії держави і права зарубіжних країн	3	1				2	3					3
Тема 2. Загальна характеристика розвитку держави і права Стародавнього світу	3	1				2	4	1				3
Тема 3. Держава і право Стародавнього Єгипту	3	1				2	4	1				3
Тема 4. Держава і право Стародавнього Вавилону	3	1				2	3					3

Тема 5. Держава і право Стародавньої Індії	4		2			2	3					3
Тема 6. Держава і право Стародавнього Китаю	4	2				2	3					3
Тема 7. Держава і право Стародавньої Греції	4	2				2	3					3
Тема 8. Держава і право Стародавнього Риму	4		2			2	4		2			2
Разом за розділом 1	26	6	4			16	27	2	2			23
Розділ 2. Держава і права Середньовіччя												
Тема 9. Загальна характеристика держави і права Середньовіччя	4	2				2	5	2				3
Тема 10. Держава і право франків	5		2			2	3					3
Тема 11. Держава і право середньовічної Франції	4	2				2	3					3
Тема 12. Держава і право середньовічної Англії	4		2			2	3					3
Тема 13. Держава і право середньовічної Німеччини	4		2			2	3					3
Тема 14. Держава і право країн Азії	2					2	3					3
Разом за розділом 2	22	4	6			12	20	2				18
Розділ 3. Держава і право Нового часу												
Тема 15. Загальна характеристика держави і права Нового часу	4	2				2	5	2				3

5. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1.	Держава і право Стародавньої Індії	2	-
2.	Держава і право Стародавнього Риму	2	2
3.	Держава і право франків	2	-
4.	Держава і право середньовічної Англії	2	-
5.	Держава і право середньовічної Німеччини	2	-
6.	Держава і право США Нового часу	2	2
7.	Держава і право Німеччини Нового часу	2	-
8.	Держава та право Німеччини Новітнього часу	2	-
9.	Держава та право США Новітнього часу	1	2
10.	Держава та право Англії Новітнього часу	1	-
11.	Держава та право Франції Новітнього часу	2	-
	Разом	20	4

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Не передбачено	

7. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1.	Тема 1. Предмет, метод дослідження та історіографія історії держави і права зарубіжних країн	2	3
2.	Тема 2. Загальна характеристика розвитку держави і права Стародавнього світу	2	3
3.	Тема 3. Держава і право Стародавнього Єгипту	2	3
4.	Тема 4. Держава і право Стародавнього Вавилону	2	3
5.	Тема 5. Держава і право Стародавньої Індії	2	3
6.	Тема 6. Держава і право Стародавнього Китаю	2	3
7.	Тема 7. Держава і право Стародавньої Греції	2	3
8.	Тема 8. Держава і право Стародавнього Риму	2	2
9.	Тема 9. Загальна характеристика держави і права Середньовіччя	2	3
10.	Тема 10. Держава і право франків	2	3
11.	Тема 11. Держава і право середньовічної Франції	2	3
12.	Тема 12. Держава і право середньовічної Англії	2	3
13.	Тема 13. Держава і право середньовічної Німеччини	2	3

14.	Тема 14. Держава і право країн Азії	2	3
15.	Тема 15. Загальна характеристика держави і права Нового часу	2	3
16.	Тема 16. Держава і право Англії Нового часу	2	3
17.	Тема 17. Держава і право США Нового часу	2	3
18.	Тема 18. Держава і право Франції Нового часу	2	3
19.	Тема 19. Держава і право Німеччини Нового часу	2	3
20.	Тема 20. Держава і право країн Азії Нового часу	2	3
21.	Тема 21. Загальна характеристика держави і права Новітнього часу	2	3
22.	Тема 22. Держава та право Німеччини Новітнього часу	2	3
23.	Тема 23. Держава та право США Новітнього часу	1	2
24.	Тема 24. Держава та право Англії Новітнього часу	1	3
25.	Тема 25. Держава та право Франції Новітнього часу	2	3
26.	Тема 26. Держава і право країн Азії Новітнього часу	2	3
	Разом	50	76

8. Індивідуальні завдання

Не передбачено

9. Методи навчання

Основні форми навчального процесу при вивченні дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн»:

навчальні заняття, самостійна робота студентів, робота в науковій бібліотеці ЦДПУ імені В. Винниченка та мережі Інтернет, контрольні заходи.

Види навчальної роботи студентів:

- лекція;
- семінарське заняття;
- консультація;
- екзамен.

У процесі вивчення дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн» застосовуються наступні методи навчання:

За типом пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемного викладу, дослідницький, аналітичний, індуктивний, дедуктивний

За основними етапами процесу: формування знань, формування умінь і навичок, застосування знань, узагальнення, закріплення, перевірка.

За системним підходом: стимулювання та мотивація, контроль та самоконтроль.

За джерелами знань: словесні (розповідь, пояснення, лекція) і наочні (демонстрація, ілюстрація).

За рівнем самостійної розумової діяльності: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький, метод проблемного викладання.

10. Методи контролю

Оцінювання якості знань студентів здійснюється шляхом поточного, періодичного (тематичного), підсумкового (семестрового) контролю за 100-бальною шкалою оцінювання, за шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання.

Поточний контроль

Поточний контроль – це оцінювання навчальних досягнень студента (рівень теоретичних знань та практичні навички з тем, включених до розділів) під час проведення аудиторних занять, організації самостійної роботи, на консультаціях (під час відпрацювання пропущених занять чи за бажанням підвищити попереднє оцінювання) та активності студента на занятті.

Поточний контроль реалізується у формі опитування, виступів на семінарських заняттях, експрес-контролю, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання студентом тощо.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
- аналіз джерельної та монографічної літератури;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- самостійне опрацювання тем;
- підготовка тез, конспектів навчальних або наукових текстів;
- систематичність роботи на семінарських заняттях, активність під час обговорення питань.

Критеріями оцінки є:

усні відповіді:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладання, культура мови;
- емоційність та переконаність;
- використання основної та додаткової літератури;
- аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки;

виконання письмових завдань:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки;
- акуратність оформлення письмової роботи.

Критерії оцінювання студентів на семінарському занятті

Максимальний бал за виступ з питань певної теми розділу на семінарському занятті – 5 балів:

- **5 б.** ставиться, коли студент повністю засвоїв теоретичний матеріал, логічно викладає його, пов'язуючи з вивченим раніше, бачить міжпредметні зв'язки, наводить аргументи, робить посилання на літературу. Обов'язковим є ознайомлення з додатковою літературою, її опрацювання і використання під час розкриття питання. Студент робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує.

- **4 б.** ставиться, коли студент засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його, наводить приклади, однак є незначні неточності у викладі теоретичного матеріалу.

- **3 б.** ставиться, коли студент засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його, наводить приклади, однак є незначні проблеми з усвідомленням системних зв'язків, коментарем теоретичного матеріалу. Не завжди дотримується логіки викладу, припускається незначних помилок чи неточностей.

- **2 б.** ставиться, коли студент засвоїв теоретичний матеріал, з труднощами викладає його. Не завжди дотримується логіки викладу, припускається помилок чи неточностей.

- **1 б.** ставиться студентові, який засвоїв матеріал на рівні переказування, відтворює вивчене не завжди логічно, не послідовно, припускається значних помилок.

До 2-х балів ставиться студентові, який робить вдалі доповнення протягом семінарських занять з певної теми розділу, виправляє неточності, однак при цьому індивідуально не виступає з окремих питань;

1 бал одержує студент, який старанно працював упродовж заняття, виконував вправи, залучався до колективних обговорень тощо.

Якщо студент жодного разу не відповідав на семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль **0** балів.

Критерії оцінювання студентів, які виконують завдання самостійної роботи

До 5-х балів студент може отримати за виконані завдання самостійної роботи з кожного розділу, з урахуванням якості, повноти виконання завдання. Контроль проводиться у вигляді колоквиуму.

- **5 б.** ставиться, коли студент повністю засвоїв теоретичний матеріал, логічно викладає його, пов'язуючи з вивченим раніше, бачить міжпредметні зв'язки, наводить аргументи, робить посилання на літературу. Обов'язковим є ознайомлення з додатковою літературою, її опрацювання і використання під час розкриття питання. Студент робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує.

- **4 б.** ставиться, коли студент засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його, наводить приклади, однак є незначні неточності у викладі теоретичного матеріалу.

- **3 б.** ставиться, коли студент засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його, наводить приклади, однак є незначні проблеми з усвідомленням системних зв'язків, коментарем теоретичного матеріалу. Не завжди дотримується логіки викладу, припускається незначних помилок чи неточностей.

- **2 б.** ставиться, коли студент засвоїв теоретичний матеріал, з труднощами викладає його. Не завжди дотримується логіки викладу, припускається помилок чи неточностей.
- **1 б.** ставиться студентові, який засвоїв матеріал на рівні переказування, відтворює вивчене не завжди логічно, не послідовно, припускається значних помилок.

Періодичний (тематичний) контроль

Періодичний (тематичний) контроль може проводитися після вивчення розділу курсу. Тривалість виконання відповідних контрольних завдань не повинна перевищувати двох академічних годин.

Формою проведення такого контролю може бути комплексна письмова контрольна робота, яке передбачає письмові відповіді студентів на трьохрівневі завдання. За їх виконання студент отримує оцінку, виражену в балах, яка враховується в процесі розрахунків оцінки за розділ.

Максимальна кількість за комплексне завдання – 7 балів.

У процесі виконання контрольних завдань студент може користуватися лише тими допоміжними матеріалами, які визначені викладачем. Студентові забороняється в будь-якій формі обмінюватися інформацією з іншими студентами та користуватися матеріалами, крім дозволених. Якщо студент порушує встановлені правила, викладач може позбавити його можливості продовжувати виконання контрольних завдань, не перевіряє роботу, робить на ній відповідний запис і оцінює нулем балів. Результати перевірки контрольної роботи доводяться до відома студентів.

Підсумковий (семестровий) контроль

З дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн» передбачена така форма семестрового контролю, як екзамен, який проводиться у кінці семестру.

Першим етапом семестрового контролю є визначення підсумкової семестрової оцінки як суми підсумкових оцінок, отриманих за результатами засвоєння всіх тем розділів.

Підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів поточного контролю (максимум 60 балів), яка сумується до кількості балів, які отримав студент на екзамені (максимум 40 балів).

Усім студентам, які повністю виконали навчальний план і позитивно атестовані з цієї дисципліни за КМСОНП (набрали не менше 60 % від 100 балів), сумарний результат семестрового контролю в балах та оцінка за національною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та за шкалою ECTS заноситься у Відомість обліку успішності (форма № Н-5.03), Індивідуальний навчальний план студента (форма № Н-2.02), Залікову книжку студента (форма № Н-2.03). Заповнена та оформлена відомість обліку успішності повертається у деканат у визначений термін особисто викладачем.

У випадку отримання менше 60 балів (FX в ECTS) за результатами семестрового контролю, студент обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академзаборгованості.

**Розподіл балів екзаменаційного білету
з курсу «Історія держави і права зарубіжних країн»**

Завдання в екзаменаційному білеті складаються з трьох рівнів:

I рівень – три завдання у тестовій формі, кожне з яких оцінюється по три бали (разом 9 балів);

II рівень – три завдання репродуктивного змісту, кожне яких оцінюється по 7 балів (разом 21 балів);

III рівень – одне завдання творчого характеру, яке оцінюється у 10 балів.

При виконанні екзаменаційних завдань студент може набрати максимально 40 балів.

11. Схема нарахування балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота						Екзамен	Сума
Розділ 1	Розділ 2	Розділ 3	Розділ 4	Самостійна робота	Разом	Макс. – 40	100
T1-T9	T10-T15	T16-T21	T22-T26	5			
14	14	14	13				

T1, T2 ... T6 – теми розділів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Шкала ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно	не зараховано

12. Рекомендована література

Основна

1. Анішук Н. В. Історія держави і права зарубіжних країн. О. : Фенікс, 2013. 157с.

2. Бачур Б. С. Історія держави і права зарубіжних країн: навч.–метод. Посібник. О. : Астропринт, 2008. 80 с.

3. Бостан Л. М. Історія держави і права зарубіжних країн. Держава і право епохи громадянського суспільства: Навч. посіб. Запоріжжя : Просвіта, 2003. 452 с.
4. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. К. : Істина, 2005. 768 с.
5. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 655 с.
6. Захарченко П. П. Історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посіб. для дистанц. навч. К. : Університет «Україна», 2005. 214 с.
7. Історія держави і права зарубіжних країн (Середні віки та ранній новий час): Навч. посібник Л. : Світ, 2006. 696 с.
8. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2015. 591 с.
9. Історія держави і права зарубіжних країн : Хрестоматія: Навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого, НДІ держ. будівництва та місцевого самоврядування Академії правових наук України ; упоряд. В. Д. Гончаренко [та ін.] ; ред. В. Д. Гончаренко. К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 716 с.
10. Історія держави і права зарубіжних країн у схемах : для студ. I курсу / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого ; уклад. С. І. Власенко [та ін.]. Х. : Нац. юрид. акад. України, 2007. 34 с.
11. Історія держави і права зарубіжних країн. Правові джерела: навч. посібник / упоряд. Г. І. Трофанчук. К. : Юрінком Інтер, 2008. 347 с.
12. Історія держави і права зарубіжних країн : курс лекцій / [В. М. Щербатюк (керівник авт. кол.) та ін.] ; за ред. д-ра іст. наук, проф. В. М. Щербатюка ; Нац. акад. внутр. справ. Київ : Фенікс, 2021. 535 с.
13. Історія держави і права зарубіжних країн : підручник / [О. М. Бандурка та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України, заслуж. юриста України О. М. Бандурки ; [вступ. слово О. М. Бандурки] ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. - 2-ге вид., допов. та змін. Харків : ХНУВС, 2021. 595 с.
14. Калганова О. А. Історія держави і права зарубіжних країн (у визначеннях і схемах) : навч. посіб. / О. А. Калганова, Т. М. Супрун ; Держ. податк. служба України, Нац. ун-т держ. податк. служби України. Ірпінь : Вид-во Нац. ун-ту ДПС України, 2014. 102 с.
15. Орленко В. І. Історія держави і права зарубіжних країн : посібник для підготовки до іспитів. К. : Видавець Паливода А.В., 2007. 244 с.
16. Сопільник Л. І. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. 499 с.
17. Тихоненков Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн в питаннях і відповідях: навч. посібник. Харків: Право, 2019. 248 с.
18. Тищик Б. Й. Історія держави і права зарубіжних країн. Новий час (XVII ст. – 1918 р.). Л. : Світ, 2013. 750 с.
19. Трофанчук Г. І. Історія держави і права зарубіжних країн. К. : Юрінком Інтер, 2013. 445 с.
20. Яремчук В. Д. Історія держави і права зарубіжних країн. Львів : БОНА, 2015. 399 с.

Допоміжна

1. Бондаренко Є.І. Становлення правового прецеденту як джерела права. *Правове регулювання економіки*. 2012. № 11-12 С. 33-44.
2. Бостан С.К. Форма правління сучасної держави: проблеми історії, теорії, практики: монографія. Запоріжжя: Юридичний інститут, 2005. 540 с.
3. Вовк В. М. Угода про примирення в римському праві (соціокультурний контекст). *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2021. Вип. 65. С. 407-410.
4. Данькова Л.И. Судебный прецедент в англосаксонской системе права: исторический аспект. *Vesnik of Yanka Kupala State University of Grodno. Series 4. Jurisprudence*. 2013. №3 (150). С. 27-33.
5. Дашковська О. Судовий прецедент і судова практика як джерела права. *Вісник Академії правових наук України*. 2011. № 1(64). С. 34-41.
6. Добош З. А. Конституційно-правовий статус судової влади в США: історико-правові аспекти. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки*. 2019. Вип. 21. С. 254-263.
7. Добош З. Конституційний контроль Верховного Суду США: види правотворчості. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки*. 2019. Вип. 22. С. 34-40.
8. Єпринцев П. С. Федеральне бюро розслідувань США: історія, правова основа професійної діяльності, завдання, структура. *Правовий часопис Донбасу*. 2020. № 1. С. 14–22.
9. Завидняк В. І. Історичні передумови виникнення судового прецеденту. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. 2013. №4(63). С. 122-126.
10. Камінська Н. В. Статутні джерел в правових системах Великобританії та США. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2020. Вип. 2. С. 26-39.
11. Каррі Д. П. Конституція США / Пер. з англ. О. М. Мокровольського. К.: Веселка, 1993. 192 с.
12. Кобелев О. М. Історія органів внутрішніх справ: Науко-бібліографічний довідник. Харків: Університет внутрішніх справ, 1999. 44 с.
13. Корунчак Л.А. Судовий прецедент: співвідношення організації та самоорганізації в становленні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2018. №50. Том 1. С. 23-26.
14. Лозінська С. В. Заповіт за римським спадковим правом та його рецепція у право країн періоду Середньовіччя. *Університетські наукові записки*. 2019. № 1-2. С. 27-37.
15. Майданик Р. Англійський судовий прецедент як джерело права. *Юридична Україна*. 2013. № 1. С. 52-61.
16. Макаруч Д. І. Класифікація кримінальних правопорушень у доктрині та законодавстві Франції про кримінальну відповідальність. *Держава і право. Серія : Юридичні науки*. 2019. Вип. 83. С. 292-304.
17. Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації: соціокультурний розвиток людства. К.: Либідь, 2001. 360 с.

18. Слинько Д. В. Розвиток процесуального права Англії у період Середньовіччя. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 1. С. 39-42.
19. Харитонов Є. О. Історія приватного права Європи: Західна традиція. Одеса: АО БАХВА, 2001. 328 с.
20. Харитонов Є. О. Приватне право у Стародавньому Римі. О.: АО БАХВА, 1996. 160 с.
21. Цветкова Ю. В. Правове регулювання релігійних правовідносинв едиктах римських імператорів IV–VI ст. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Юридичні науки*. 2019. Т. 30(69), № 5. С. 36-41.
22. Ярова А. С. Верховний суд США як орган конституційної юрисдикції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2021. Вип. 64. С. 82-87.

13. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
2. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. URL: www.library.univ.kiev.ua
3. Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія». URL: <http://www.ukma.kiev.ua/ukmalib>
4. Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І. Чижевського URL: <http://library.kr.ua/>
5. Наукова бібліотека Центральноукраїнського державного педагогічного університету ім. В.Винниченка URL: <http://www.kspu.kr.ua/ua/pro-biblioteku/novyny>.